

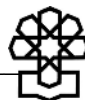
بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور

۱۱. وزارت امور خارجه

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۱
۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۱؛ وزارت امور خارجه	۲
۲. مقایسه بودجه وزارت امور خارجه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۱	۸
۳. تحلیل و ارزیابی	۱۱
۴. پیشنهاد	۱۵
منابع و مأخذ	۱۶

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور ۱۱. وزارت امور خارجه

چکیده

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور، اعتبار تعیین شده برای وزارت امور خارجه به سیاق گذشته براساس برنامه‌هایی کلی و فاقد جزئیات مشخص ارائه شده است. این مسئله امکان بررسی و ارزیابی میزان تناسب اعتبارات تخصیصی به وزارت خارجه با مأموریت‌ها و فعالیت‌های حساس آن در سال ۱۳۹۱ را غیرممکن کرده است.

مقدمه

وزارت امور خارجه از جمله دستگاه‌های اجرایی کشور است که در کنار سایر نهادها، در بودجه سالیانه کشور اعتبارات مشخصی به آن تعلق می‌گیرد. وزارت امور خارجه مجری ملاحظات و راهبردهای کشور در عرصه سیاست و روابط خارجی است و با توجه به ورود فعال ایران در عرصه مناسبات منطقه‌ای و معادلات بین‌المللی، نقش این وزارتخانه در تحقق اهداف و سیاست‌های خارجی کشور بسیار حائز اهمیت است.

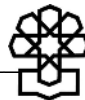
اهمیت اهداف سیاست خارجی کشور که در برنامه‌های بالادستی و بلندمدتی چون سند چشم‌انداز و برنامه پنجم توسعه مورد تأکید قرار گرفته است، جایگاه مهم وزارت

امور خارجه را در دستیابی به اهداف کلان کشور در نظام بین‌الملل به تصویر می‌کشند. این جایگاه ضرورت تأمین ملزومات مورد نیاز برای ایفای هر چه بهتر وظایف وزارت امور خارجه را - که اعتبارات مالی از جمله مهمترین آنهاست - تأیید می‌کند.

در عین حال، شرایط خطیر کنونی کشور در عرصه سیاست خارجی بیش از هر چیز فعال‌تر شدن وزارت امور خارجه در انجام وظایف محوله را طلب می‌کند. گسترش موج بیداری اسلامی در منطقه خاورمیانه و تحول در اوضاع و آرایش ژئوپلیتیک منطقه از یکسو و ازسوی دیگر افزایش تقابل قدرت‌های متخاصم با جمهوری اسلامی ایران و تلاش آنها برای تشدید فشارهای بین‌المللی بر ضد کشورمان، همگی از اهمیت حوزه سیاست و روابط خارجی در شرایط فعلی حکایت دارد که خود مؤید حساسیت نقش و کارکرد وزارت امور خارجه در اوضاع جاری است. در چنین شرایطی به‌نظر می‌رسد که وجود تغییر محسوس در برنامه‌های وزارت امور خارجه در چارچوب تحولات جدید و همچنین تخصیص بودجه مناسب به این وزارتخانه در سال ۱۳۹۱ برای انجام وظایف محوله خود در این سال از اهمیت خاصی برخوردار است.

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۱؛ وزارت امور خارجه

لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور شامل ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف و چهار پیوست مربوط به آن است که در برخی از آنها به‌طور مشخص به بودجه وزارت امور خارجه اشاره شده است. در جدول شماره ۷ ماده واحده لایحه بودجه

سال آینده که به خلاصه بودجه دستگاه‌های اجرایی اختصاص یافته است، بودجه وزارت امور خارجه در مجموع ۵,۷۳۱,۷۰۶ میلیون ریال تعیین شده است.

اولین پیوست لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ملی در این سال را تعیین کرده است. در مورد وزارت امور خارجه این بخش به هزینه‌های مرتبط با احداث دفاتر سفارت جمهوری اسلامی ایران یا سرکنسولگری کشور در برخی کشورهای خارجی اشاره دارد.

براین اساس اعتباراتی در اختیار وزارت امور خارجه قرار گرفته تا روند احداث این مراکز در کشورهایایی چون سوریه، بحرین، فیلیپین و عراق را تکمیل نماید. همچنین جهت انجام تعمیرات اساسی نمایندگی‌های ایران در خارج از کشور و نیز تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز آنها اعتباراتی در بودجه سال آینده کشور در نظر گرفته شده است.

جدول ۱. اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت امور خارجه در سال ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	قانون سال	لایحه سال
۱۰۲۲۴۰۱۰	تعمیرات اساسی ساختمان‌ها	۹,۱۹۴	۱۰,۵۰۰
۱۰۲۲۴۰۱۵	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	۵,۲۶۷	۶,۰۰۰
۱۰۲۲۴۰۲۹	احداث دفتر سفارت جمهوری اسلامی ایران - دمشق	۶۱,۲۰۰	۲۰,۰۰۰
۱۰۲۲۴۰۳۰	احداث دفتر سفارت جمهوری اسلامی ایران - منامه	۱۸,۵۳۵	۱۵,۰۰۰
۱۰۲۲۴۰۳۱	احداث دفتر سفارت جمهوری اسلامی ایران - مانیل	۱,۰۵۳	۱,۲۰۰
۱۰۲۲۴۰۳۲	احداث دفتر سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران - کربلا	۲۳,۷۲۸	۱۵,۰۰۰
۱۰۲۲۴۰۳۳	احداث دفتر سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران - هرات	۱,۰۵۳	۱,۲۰۰
۱۰۲۲۴۰۴۸	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۵۶,۷۱۸	۱۳۹,۶۰۰
۱۰۲۲۴۰۴۹	تعمیرات اساسی نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۸۶,۴۱۳	۱۲۹,۹۰۰
۱۰۲۲۴۰۵۲	احداث و تکمیل ساختمان ۱۱ نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱۰۵,۵۸۲	۱۷۹,۲۰۰
۱۰۲۲۴۰۶۶	خرید ساختمان‌های استیجاری نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	.	۵۰۰,۰۰۰
۱۰۵۱۷۰۰۷	گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات در وزارت امور خارجه	۵,۹۲۷	۷,۴۰۰

لازم به ذکر است که موضوع احداث دفاتر سفارت و سرکنسولگری ایران در کشورهای مورد اشاره همگی در زمره برنامه‌هایی هستند که از گذشته در دستور کار بوده و براساس این، از چند سال قبل بودجه مشخصی به آنها تعلق گرفته است. در همین چارچوب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ نیز اعتبار لازم به آنها

تخصیص یافته است. هر چند تطویل فرآیند تکمیل این پروژه‌ها که عمدتاً از سال ۱۳۸۷ آغاز شده‌اند موضوعی است که جای سؤال دارد. از آن گذشته، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ کشور که سال گذشته به مجلس ارائه شده بود، زمان پایان این پروژه‌ها همگی سال ۱۳۹۰ ذکر شده بود. به عبارت دیگر کار ساخت دفاتر سفارت در دمشق، منامه، مانیل و احداث دفاتر سرکنسولگری ایران در کربلا و هرات طبق لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ باید تاکنون به پایان می‌رسید و از این رو نباید به تخصیص مجدد اعتبار به این طرح‌ها در سال آینده نیازی وجود می‌داشت. با این حال در سال ۱۳۹۱ کماکان برای تمام این پروژه‌ها اعتبار اختصاص یافته است. به همین دلیل، نمایندگان مجلس شورای اسلامی خصوصاً اعضای محترم کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی هنگام بررسی بودجه وزارت امور خارجه باید دلیل تطویل این پروژه‌ها را از مسئولان مربوطه جویا شوند.

در پیوست دوم لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ به درآمد وزارت امور خارجه اشاره شده است. لازم به ذکر است که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ که سال گذشته به مجلس ارائه شد، درآمد این وزارتخانه از منابع حاصل از خدمات کنسولی و نیز درآمد حاصل از فروش سایر خدمات از جمله دریافت مبالغ حاصل از صدور پروانه کار اتباع خارجی و تمدید پروانه کار اتباع خارجی تعیین شده بود. حال آنکه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ تنها درآمد حاصل از خدمات کنسولی مورد اشاره قرار گرفته است. براین اساس درآمد وزارت امور خارجه در سال ۱۳۹۱ مطابق با جدول ذیل که برگرفته از جدول شماره ۴ پیوست دوم لایحه است بدین شرح تعیین شده است:

جدول ۲. درآمدهای وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰

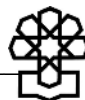
(ارقام به میلیون ریال)

عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع کل	
	ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	اختصاصی	جمع کل
وزارت امور خارجه	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰
درآمد حاصل از خدمات کنسولی	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰

البته موضوع درآمد حاصل از خدمات کنسولی در جدول شماره ۹ با عنوان برآورد اعتبارات ردیف‌های متفرقه در سال ۱۳۹۱ مورد اشاره قرار گرفته است: جمع این درآمد ۱۱۵,۰۰۰ میلیون ریال ذکر شده که نسبت به رقم مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور ۲۳ درصد رشد داشته است. در جدول شماره ۹ قانون بودجه ۱۳۹۰ در بخش برآورد اعتبارات ردیف‌های متفرقه این رقم ۹۳,۱۸۰ میلیون ریال ذکر شده بود.

اما شرح تفصیلی بودجه وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور به سیاق سال‌های گذشته همچنان در پیوست چهارم بودجه به انجام رسیده است. پیوست چهارم با عنوان «اعتبارات هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب برنامه» در بخش مصارف دستگاه‌های اجرایی برحسب برنامه در سال ۱۳۹۱، بودجه این وزارتخانه را به شرح ذیل تعیین کرده است.

جدول ۳. مصارف وزارت امور خارجه برحسب برنامه در سال ۱۳۹۱

(ارقام به ميليون ريال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه عمومی	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	هزینه اختصاصی	جمع
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۴,۷۰۶,۷۰۶	۱,۰۲۵,۰۰۰	۰	۵,۷۳۱,۷۰۶
۱۰۲۱۳	برنامه امور سیاسی	۱,۴۹۶,۲۱۹	۰	۰	۱,۴۹۶,۲۱۹
۱۰۲۱۸	برنامه خدمات کنسولی	۹۰۰,۴۶۲	۰	۰	۹۰۰,۴۶۲
۱۰۲۱۹	برنامه روابط بین‌الملل	۵۱۳,۷۰۰	۰	۰	۵۱۳,۷۰۰
۱۰۲۲۲	برنامه هماهنگی روابط اقتصادی خارجی	۴۷۰,۴۰۰	۰	۰	۴۷۰,۴۰۰
۱۰۲۲۳	برنامه هماهنگی روابط فرهنگی خارجی	۳۳۹,۷۵۰	۰	۰	۳۳۹,۷۵۰
۱۰۲۲۴	برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات	۰	۱,۰۱۷,۶۰۰	۰	۱,۰۱۷,۶۰۰
۱۰۲۳۳	برنامه کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای هدف	۵۱۶,۰۷۵	۰	۰	۵۱۶,۰۷۵
۱۰۲۳۴	برنامه تقویت مناسبات بین‌المللی	۲۸۳,۱۰۰	۰	۰	۲۸۳,۱۰۰
۱۰۵۱۷	برنامه حمایت از توسعه علوم و فناوری‌های نوین	۰	۷,۴۰۰	۰	۷,۴۰۰
۳۰۴۷۹	برنامه هزینه‌های مربوط به بازنشستگان دولت	۱۸۷,۰۰۰	۰	۰	۱۸۷,۰۰۰

بدین ترتیب کل بودجه وزارت امور خارجه مبلغ ۵,۷۳۱,۷۰۶ میلیون ریال تعیین شده است. در میان برنامه‌های وزارت امور خارجه، برنامه امور سیاسی با ۱,۴۹۶,۲۱۹ میلیون ریال بیشترین و برنامه حمایت از توسعه علوم و فناوری‌های نوین با ۷,۴۰۰ میلیون ریال کمترین میزان بودجه این وزارتخانه را در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور به‌خود اختصاص داده‌اند. از این حیث روال کلی در تخصیص بودجه به برنامه‌های وزارت امور خارجه تفاوتی با سال‌های قبل نداشته است.

۲. مقایسه بودجه وزارت امور خارجه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۱

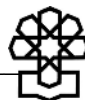
خلاصه بودجه وزارت امور خارجه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ را می‌توان براساس جدول ذیل مقایسه کرد.

جدول ۴. مقایسه خلاصه بودجه وزارت امور خارجه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

کد دستگاه	عنوان	جمع هزینه			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای			جمع
		قانون سال ۱۳۹۰	لایحه سال ۱۳۹۱	رشد (درصد)	قانون سال ۱۳۹۰	لایحه سال ۱۳۹۱	رشد (درصد)	
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۳,۹۶۷,۰۸۵	۴,۷۰۶,۷۰۶	۱۹	۳۷۴,۶۷۰	۱,۰۲۵,۰۰۰	۱۷۴	
۱	وزارت امور خارجه	۳,۲۰۵,۹۶۵	۳,۸۲۷,۵۳۱	۱۹	۳۷۴,۶۷۰	۱,۰۲۵,۰۰۰	۱۷۴	
۲	وزارت امور خارجه - همکاری‌های اقتصادی بین‌المللی	۴۹۱,۵۰۰	۵۱۶,۰۷۵	۵	۰	۰	۰	
۳	سهمیه حق عضویت و کمک دولت ایران بابت مخارج سازمان ملل متحد و سایر سازمان‌های بین‌المللی و تعهدات	۳۶۹,۶۲۰	۲۸۳,۱۰۰	۵	۰	۰	۰	
	وزارت امور خارجه - هزینه‌های ضروری دفاتر نمایندگی‌های خارج از کشور	-	۸۰,۰۰۰	-	-	-	-	

همچنین مقایسه بودجه وزارت امور خارجه در سال ۱۳۹۰ با اعتبارات تخصیص‌یافته به این وزارتخانه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ براساس هریک از برنامه‌های آن مطابق با جدول شماره ۵ امکانپذیر است:

جدول ۵. مقایسه بودجه وزارت امور خارجه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۱

(ارقام به میلیون ریال)

عنوان برنامه	قانون بودجه سال ۱۳۹۰	لایحه بودجه سال ۱۳۹۱	رشد (درصد)
برنامه امور سیاسی	۱,۳۰۵,۰۰۰	۱,۴۹۶,۲۱۹	۱۵
برنامه خدمات کنسولی	۷۶۰,۰۰۰	۹۰۰,۴۶۲	۱۸
برنامه روابط بین‌الملل	۴۲۲,۱۶۵	۵۱۳,۷۰۰	۲۲
برنامه هماهنگی روابط اقتصادی خارجی	۳۶۰,۰۰۰	۴۷۰,۴۰۰	۳۱
برنامه هماهنگی روابط فرهنگی خارجی	۳۰۰,۰۰۰	۳۳۹,۷۵۰	۱۳
برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات	۳۶۸,۷۴۳	۱,۰۱۷,۶۰۰	۱۷۶
برنامه کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای هدف	۴۹۱,۵۰۰	۵۱۶,۰۷۵	۵
برنامه تقویت مناسبات بین‌المللی	۲۶۹,۶۲۰	۲۸۳,۱۰۰	۵
برنامه حمایت از توسعه‌های علوم و فناوری‌های نوین	۵,۹۲۷	۷,۴۰۰	۲۵
برنامه هزینه‌های مربوط به بازنشستگان	۵۸,۸۰۰	۱۸۷,۰۰۰	۲۱۸
جمع	۴,۳۴۱,۷۵۵	۵,۷۳۱,۷۰۶	۳۲

با توجه به مقایسه اعتبارات وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ و بودجه این وزارتخانه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ می‌توان جمع‌بندی ذیل را ارائه داد:

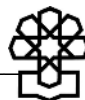
۱. اعتبارات وزارت امور خارجه مطابق با لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ در مقایسه با بودجه آن در قانون بودجه ۱۳۹۰ کل کشور، ۳۲ درصد افزایش داشته است. این درحالی است که بودجه این وزارتخانه در سال ۱۳۹۰ تنها ۵/۵۵ درصد نسبت به بودجه سال قبل آن افزایش پیدا کرده بود. در واقع در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ اعتبارات وزارت خارجه چندین برابر سال‌های قبل افزایش پیدا کرده است. براین اساس

بودجه این وزارتخانه از رقم ۴,۳۴۱,۷۵۵ میلیون ریال با ۱,۳۸۹,۹۵۱ میلیون ریال افزایش به رقم ۵,۷۳۱,۷۰۶ میلیون ریال رسیده است. این درحالی است که نوع مأموریت‌ها و دستور کارهای این وزارتخانه هیچ تفاوتی با گذشته نکرده است.

۲. اعتبار تمام برنامه‌های وزارت امور خارجه در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۳۹۰ افزایش پیدا کرده است. این درحالی است که در سال گذشته (۱۳۹۰) اعتبار برنامه کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای هدف هیچ افزایشی نداشت و با رقم سال قبل از آن (۱۳۸۹) برابر بود.

۳. در میان برنامه‌های وزارت امور خارجه، برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات با ۶۴۸,۸۵۷ میلیون ریال بیشترین میزان افزایش را داشته است. بعد از آن، برنامه امور سیاسی با ۱۹۱,۲۱۹، برنامه خدمات کنسولی با ۱۴۰,۴۶۲، برنامه هزینه‌های مربوط به بازنشستگان با ۱۲۸,۲۰۰، برنامه هماهنگی روابط اقتصادی خارجی با ۱۱۰,۴۰۰، برنامه روابط بین‌الملل با ۹۱,۵۳۵، برنامه هماهنگی روابط فرهنگی خارجی با ۳۹,۷۵۰، برنامه کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای هدف با ۲۴,۵۷۵، برنامه تقویت مناسبات بین‌المللی با ۱۳,۴۸۰ و برنامه حمایت از توسعه علوم و فناوری‌های نوین با ۱,۴۷۳ میلیون ریال افزایش به ترتیب بیشترین میزان افزایش اعتبار را دارند.

۴. به لحاظ درصد رشد، بجز برنامه هزینه‌های مربوط به بازنشستگان دولت که رشدی ۲۱۸ درصدی داشته، برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات (که در لایحه بودجه سال گذشته بیشترین رشد را داشت) و پس از آن برنامه هماهنگی روابط اقتصادی خارجی بالاترین میزان افزایش را دارند. این در حالی است که برنامه تقویت مناسبات بین‌المللی تنها با ۵ درصد، پایین‌ترین میزان رشد را در میان برنامه‌های وزارت خارجه دارد.

جدول ۶. رتبه‌بندی برنامه‌های وزارت امور خارجه براساس درصد رشد بودجه

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱

ردیف	عنوان برنامه	رشد (درصد)
۱	برنامه هزینه‌های مربوط به بازنشستگان دولت	۲۱۸
۲	برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات	۱۷۶
۳	برنامه هماهنگی روابط اقتصادی خارجی	۳۱
۴	برنامه حمایت از توسعه علوم و فناوری‌های نوین	۲۵
۵	برنامه روابط بین‌الملل	۲۲
۶	برنامه خدمات کنسولی	۱۸
۷	برنامه امور سیاسی	۱۵
۸	برنامه هماهنگی روابط فرهنگی خارجی	۱۳
۹	برنامه کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای هدف	۵
۱۰	برنامه تقویت مناسبات بین‌المللی	۵

۳. تحلیل و ارزیابی

نحوه تخصیص بودجه به وزارت امور خارجه به لحاظ شکلی تفاوتی با روال سال‌های قبل ندارد. همچون گذشته، براساس ده برنامه اصلی، اعتبارات معینی به این وزارتخانه اختصاص یافته است. مشکل آنجاست که هیچ اطلاعاتی در مورد جزئیات این برنامه‌ها وجود ندارد تا بتوان از طریق ارزیابی دقیق شرایط و تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی و الزاماتی که این شرایط برای عملکرد و کارکرد وزارت امور خارجه ایجاد می‌کند به بررسی تناسب میزان اعتبار اختصاص یافته به این وزارتخانه با وظایف و مأموریت‌های آن پرداخت. این امر به‌ویژه در مورد

برنامه‌هایی مصداق دارد که ناظر بر ابعاد کیفی عملکرد وزارت خارجه است. از جمله آنها برنامه تقویت مناسبات بین‌المللی است که ابعاد و جوانب آن مشخص نیست. به‌طور کلی برنامه‌های اعلام شده در پیوست چهارم لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ که مبنای تعیین اعتبارات وزارت امور خارجه در سال آینده قرار گرفته کماکان واجد صفاتی چون مبهم و کلی بودن است. همین امر امکان ارزیابی دقیق بودجه این وزارتخانه را در حوزه‌های فرآیندمدار غیرممکن ساخته و بالطبع مانع از امکان تطبیق تناسب اعتبارات وزارت خارجه با الزامات و ملاحظات برنامه‌های بالادستی چون برنامه پنجم توسعه می‌شود.

متأسفانه، فرصت محدود نمایندگان مجلس برای بررسی بودجه کل کشور مانع از آن می‌شود که اقدامات و پیگیری‌های لازم از سوی آنها در جهت شفاف شدن بودجه دستگاه‌هایی چون وزارت امور خارجه به انجام برسد. مرکز پژوهش‌های مجلس نیز در چند سال اخیر و هنگام بررسی لوایح بودجه کل کشور، شفاف نبودن برنامه‌هایی که بودجه این وزارتخانه براساس آنها تعیین می‌شود را متذکر شده بود. با این حال بودجه امسال وزارت امور خارجه همچون سال‌های قبل در حوزه برنامه‌های کیفی کماکان بودجه‌ای غیرشفاف است.

همچنان‌که اشاره شد این وضعیت امکان تطبیق تناسب اعتبارات وزارت امور خارجه با مأموریت‌های آن را فراهم نمی‌کند. به‌ویژه در دوره حساس کنونی که با ضرورت تقویت این وزارتخانه و فعال شدن آن نسبت به تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی ملازم است، نمی‌توان دریافت که بودجه اختصاص داده شده تا چه حد با الزامات کشور در این زمینه مطابقت دارد. همچنان‌که در مقدمه گزارش مورد اشاره

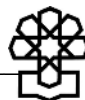
قرار گرفت، گسترش موج بیداری اسلامی در خاورمیانه مسئولیت سنگینی را بر دوش وزارت امور خارجه قرار داده تا با اتخاذ یک دیپلماسی قوی روند موج اسلامخواهی در منطقه را مورد حمایت قرار داده و از انحراف این انقلابها به دست قدرت‌های غربی جلوگیری کند. در واقع از این منظر، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در یکی از حساس‌ترین مقاطع فعالیت خود قرار گرفته است. نحوه عملکرد دستگاه سیاست خارجی کشور می‌تواند در شکل‌گیری آرایش ژئوپلیتیکی جدید خاورمیانه - که خود بازخوردی مستقیم بر منافع ایران خواهد داشت - تأثیر بالایی داشته باشد. محیط سیاسی خاورمیانه امروزه به محل جولان برخی کشورهای منطقه‌ای (ترکیه) و فرامنطقه‌ای (آمریکا و کشورهای اروپایی) برای تحمیل نظام‌های سکولار به کشورهای انقلابی و جلوگیری از قدرت‌یابی اسلام‌خواهان و توسعه مدل و گفتمان جمهوری اسلامی ایران، در آنها تبدیل شده است. برخی کشورهای پادشاهی عرب نیز به رهبری عربستان تلاش‌های خود برای جلوگیری از تقویت جبهه مقاومت در منطقه را در شرایط جدید مضاعف کرده‌اند. این وضعیت ورود قوی و همه‌جانبه وزارت امور خارجه در جنگ «نظام‌سازی» خاورمیانه که اکنون در جریان است را طلب می‌کند. در واقع این شرایط خود مؤید اهمیت و حساسیت بالای نقش این وزارتخانه در اوضاع کنونی است. اینکه چه‌طور می‌توان دریافت که بودجه وزارت امور خارجه در سال آینده تا چه اندازه متناسب با این نقش و جایگاه تعیین شده است سؤال است که با مراجعه به لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ پاسخی برای آن به دست نمی‌آید.

در کنار تحولات مربوط به موج بیداری اسلامی، افزایش تحرکات دشمنان

جمهوری اسلامی برای تشدید فشارها و تحریم‌ها بر ضدایران که در چند ماهه اخیر شدت گرفته است نیز پویایی هر چه بیشتر وزارت امور خارجه را طلب می‌کند، هم در مورد انقلاب‌های خاورمیانه و هم در مورد موضوع تحریم‌ها، نحوه عملکرد وزارت امور خارجه اهمیت زیادی دارد. به‌ویژه به‌کارگیری و اجرای یک دیپلماسی عمومی قوی در شرایط حاضر ضرورت و کاربرد بالایی دارد. درحالی که پیشبرد دیپلماسی عمومی اثرگذار نیازمند الزاماتی چون تخصیص بودجه و اعتبارات لازم است، معلوم نیست که در بودجه سال آینده کشور چه اعتباری برای این موضوع در نظر گرفته شده است. مطابق با بودجه کلی و مبهم فعلی، مسئولان وزارت امور خارجه می‌توانند از اعتبارات این وزارتخانه درصدی را به مقوله دیپلماسی عمومی اختصاص دهند یا ندهند. حال آنکه اهمیت موضوع ایجاب می‌کند که برنامه مستقلی تحت عنوان «برنامه دیپلماسی عمومی» در زمره برنامه‌های اصلی وزارت امور خارجه برای دریافت اعتبارات مشخص معرفی گردد.

به‌طور کلی و با توجه به غیرشفاف بودن اعتبارات وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور تأکید می‌شود که بودجه این وزارتخانه را تنها می‌توان از حیث ارائه آمار، ارقام و درصد افزایش یا کاهش اعتبارات تخصیص یافته به آن مورد ارزیابی قرار داد. فراتر از این بررسی کمی، امکان ارائه ارزیابی کیفی از بودجه این وزارتخانه وجود ندارد.

۴. پیشنهاد

به اعضای محترم کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی که صلاحیت بررسی تخصصی بودجه وزارت امور خارجه را دارند پیشنهاد می‌شود که: ۱. هنگام بررسی بودجه وزارت امور خارجه از مسئولان این وزارتخانه بخواهند که جزئیات هر یک از برنامه‌های کیفی مندرج در پیوست ۴ لایحه (شماره طبقه‌بندی ۱۰۷۰۰۰) را ارائه دهند.

۲. با توجه به اهمیت موج بیداری اسلامی در خاورمیانه و تحولات نوین منطقه خواستار تبیین این موضوع از سوی مسئولان وزارت امور خارجه شوند که نحوه تنظیم و هزینه بودجه سال ۱۳۹۱ تا چه اندازه بر مبنای تعریف طرح‌ها و راهبردهای جدید نسبت به تحولات منطقه به انجام رسیده است و اینکه این بودجه چگونه می‌تواند به وزارت امور خارجه در ایفای وظایف خطیرش نسبت به روندهای نوین خاورمیانه کمک کند. نگاهی به لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ نشان می‌دهد که اعتبارات وزارت امور خارجه در این لایحه کماکان بر اساس الگوها و برنامه‌های ثابتی که در سال‌های گذشته نیز وجود داشته تعیین شده است. در واقع تحولات یک‌سال اخیر که ضرورت برخورد فعال وزارت امور خارجه را طلب می‌کند هیچ تأثیری بر برنامه‌های این وزارتخانه نداشته است. این موضوعی که در جلسات بررسی بودجه وزارت امور خارجه از سوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی باید به‌طور خاص مورد بحث قرار گیرد.

۳. جایگاه دیپلماسی عمومی در برنامه‌های وزارت امور خارجه را جویا و اعتبار دقیق آن در سال ۱۳۹۱ را تعیین نمایند. (پیشنهاد می‌شود برنامه‌ای به نام برنامه

دیپلماسی عمومی را در میان برنامه‌های این وزارتخانه که در پیوست چهارم لایحه مندرج است گنجانده و اعتبار مشخصی از محل اعتبارات موجود وزارت خارجه را به آن اختصاص دهند).

۴. با توجه به افزایش بودجه وزارت امور خارجه (۳۲ درصد) که رشدی چند برابری نسبت به میزان رشد اعتبارات این وزارتخانه در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ را داشته است (۵/۵۵ درصد)، از مسئولان امر خواستار توضیح علت این افزایش شوند. توضیح اینکه، با توجه به تغییر و تعدیل ساختاری وزارت امور خارجه در سال جاری، به‌طور طبیعی انتظار این بود که بودجه این وزارتخانه اگر دچار کاهش نمی‌شود حداقل با افزایش چشمگیری نیز مواجه نشود. در چنین شرایطی افزایش چند برابری بودجه وزارت امور خارجه نسبت به سال‌های قبل جای سؤال دارد.

۵. از مسئولین وزارت امور خارجه علت تطویل و پایان نیافتن فرآیند احداث دفاتر سفارت و سرکنسولگری ایران در کشورهای سوریه، بحرین، فیلیپین، عراق و افغانستان - که قرار بود سال گذشته به انجام برسد - را جویا شده و حتمی شدن پایان این پروژه‌ها در سال ۱۳۹۱ را مطالبه نمایند.

منابع و مآخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور (ماده واحده، پیوست‌های ۱، ۲ و ۴).
۲. قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۲۴۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور ۱۱. وزارت امور خارجه

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: مهدی امیری

ناظر علمی: محمد جمشیدی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. وزارت امور خارجه

۳. سیاست خارجی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۱۱/۲۹